

НАДВІРНА

Івано-Франківська
область

КЛЮЧОВІ ОБ'ЄКТИ

- 1) замок у с. Пнів (XV ст.);
- 2) римо-католицький костел;
- 3) замок «Краснодвір» (імовірно, XIV-XV ст.).

ОПИС КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Надвірна – один із наймолодших на Західній Україні

районних центрів (понад 450 років). Датою заснування міста вважається 23 січня 1578 року, коли польський король Стефан Баторій видав привілей, яким дозволив закладення містечка Краснодвір. Розмістилося на правому березі річки Бистриці Надвірнянської у передгір'ї Карпат. Попри те місто багате на культурну спадщину різних стилів і епох. Нині до таких пам'яток належать: церква Воздвиження Чесного Хреста УГКЦ; костел Успіння Богородиці РКЦ; руїни замку в міському парку; будинок повітового староства та ін.

Руїни надвірнянського замку (Краснодвір) – найдавніша пам'ятка міста, безпосередньо пов'язана із заснуванням поселення Красний Двір, що згодом став називатися Надвірна. Ця фортеця має доволі загадкову історію: про неї практично немає документів, неможливо встановити й приблизний час зведення, будівельних етапів, що становить значний інтерес для істориків. Відомо, що в Першу світову комплекс горів. При розкопках були знайдені австро-угорські монети, битий фарфор, шматки керамічного посуду.

Жителі міста подекуди вважають, що дві фортеці – замок у Надвірній та в с. Пнів – з'єднані підземними ходами.

ОБ'ЄКТИ СПІЛЬНОЇ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОЇ ТА БАГАТОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Центральна частина міста (побудована представниками українського, польського, єврейського та вірменського населення).

ПОРАДИ ТУРИСТАМ

Надвірнянський туристично-інформаційний центр: м. Надвірна, майдан Шевченка, 19.
ua.nadvirna.info.

Дерев'яна церква Воздвиження Чесного Хреста (перенесена 1793 року в Надвірну з Манявського монастиря). Під час Першої світової війни (1914) церква згоріла, але була відновлена в первинному вигляді.

Найстаріша культова будівля в місті – римо-католицький костел Святої Трійці (закладений 1599). Нинішнього вигляду костел набув 1937 року (в 1990-х отримав назву Успіння Пресвятої Богородиці). Перед будівлею 2009-го споруджено пам'ятник Папі Римському Іванові Павлу II.

Музей нафтопромислів Галичини (відкритий 2012). Тут

можна побачити нафтові об'єкти та старовинне обладнання в натуральну величину, а ще – у зменшеному вигляді. Виставлено інтерактивні експонати, які наочно демонструють принцип дії обладнання.

Музей історії Надвірнянщини (створений 1995). Його підвальне приміщення у 1939-1941 роках було каральною установою НКВД, у 1941-1944 рр. – гестапо, у 1944-1956 – КДБ. На сходах збереглися сліди крові, на стінах досі можна прочитати написи тих, кого катували.

Єврейське кладовище (кіркут) з похованнями від 1649 року. У старій частині були поховання вбитих повстанців часів Северина Наливайка та Богдана Хмельницького.

ЩО ПОЧИТАТИ ПРО МІСЦЕВІСТЬ ТА ПАМ'ЯТКИ

Гандзюк Р., Поліщук Л., Федунків З. та ін. Звід пам'яток Івано-Франківської області. Надвірнянський район. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. Кн. 1: Надвірна. 130 с.

Гандзюк Р. Надвірна: історичний нарис від найдавніших часів до наших днів. Івано-Франківськ: Сіверія, 1999. 276 с.

Грабовецький В.В., Бурнашов Г.В., Рехтман М.Н. Надвірна: путівник. Ужгород: Карпати, 1982. 78 с [16 с. ілюстр.].

Легенди Надвірнянщини: Збірник. Надвірна, [б.в.], 2013. 37 с.

Лисий І. Історико-туристичний екскурс до Надвірнянського замку. Емігак. 2017. № 14. С. 121–124.

Максим'юк М. Безцінні скарби нашого краю: пам'ятки архітектури та містобудування. Надвірна: Надвірнянська друкарня, 2006. 71 с.

Максим'юк М. Нафтові копальні Надвірнянщини. Надвірна: Надвірнянська друкарня, 2010. 92 с.

Максим'юк М. Пнівська твердиня. Надвірна: Надвірнянська друкарня, 1997. 42 с.

Середньовічні замки та оборонні споруди Надвірнянщини / упоряд. О. Зварчук; фото В. Гринішак, О. Зварчук. Надвірна: [б.в.], 2011. 14 с.

Сіреджук П. Надвірнянський замок // Геріт. 2014. № 10. С. 45–46.

Страгора: книга про Надвірнянщину. Львів: Світло й Тінь, 1994. 149 с.

НАДВІРНЯНСЬКИЙ ЗАМОК «КРАСНОДВІР»

Статус не визначено

Тип об'єкта: Споруди
Вид об'єкта: Об'єкт архітектури
Сучасна адреса: 78400, Івано-Франківська обл., м. Надвірна, вул. А. Міцкевича (центр міста), Міський парк ім. Івана Франка
Геолокація: 48.633241, 24.573490
Датування об'єкта: XV ст. (орієнтовно)
Стан пам'ятки: Аварійний стан (руїни)

ІСТОРИЯ ОБ'ЄКТА

Заснування замку (про який українському краєзнавству майже невідомо) датують XIV-XV століттями. Якщо припущення підтвердиться, то замок виявиться найстаршою зі збережених донині середньовічних фортець Прикарпаття фортецею. Удалося встановити межі комплексу, знайдено залишки трьох веж XVIII ст. Одна збереглася тільки в підземній частині, а інша, розташована під будинками, має навіть фрагменти стін. Збережені залишки стін також датуються XVIII ст. А ось на дату XIV ст. шукають хоча б фундаменти: якщо пощастить їх знайти, це «постарить» Надвірну відразу на триста років (поки що перша письмова згадка про місто датується 1589 роком).

Роботи з дослідження й розкопок середньовічного замку в Надвірній почалися в середині серпня 2007 року. До початку розкопок єдині кілька рядків про замок у Надвірній були в книзі, присвяченій самій Надвірній: «Директор Івано-Франківської філії інституту «Укрзахідпроектреставрація» Зіновій Соколовський і архітектор Роман Михайлишин вважають, що це був форпост. Поблизу нього могли селитися люди, які під час ворожих нападів знаходили притулок за його стінами. Можливо, саме вони й заснували поселення, яке значно пізніше назвали Надвірною».

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ ПАМ'ЯТКИ

Замок Краснодвір (Надвірнянський замок) є частиною історії міста та життя мешканців.

Однак про замок майже зовсім немає документів, тому встановлення приблизного часу його зведення й будівельних етапів є великим досягненням в краєзнавчій історії. При розкопках були знайдені австро-угорські монети й битий фарфор, шматки керамічного посуду.

ЯК ОБ'ЄКТ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ СЬОГОДНІ

Не використовується.

ЯК ВІДВІДАТИ

Вхід – вільний цілодобово.

ПРОЄКТИ ТА ІНІЦІАТИВИ, СПРЯМОВАНІ НА АКТУАЛІЗАЦІЮ ОБ'ЄКТА

Проект «Інтерпретація спадщини замку Краснодвір: стратегія, план та візія» (у межах проєкту REHERIT; виконавець – ГО «Надвірнянський туристично-інформаційний центр», за фінансової підтримки ЄС).

Проект «Надвірнянський замок Краснодвір: промоція через мистецтво» (у межах проєкту Агентства з розвитку приватної ініціативи «Спадщина для розвитку: підвищення громадської участі у збереженні та використанні потенціалу спадщини місцевих громад»; виконавець – ГО «Надвірнянський туристично-інформаційний центр», за співфінансування Національного фонду на підтримку демократії (NED).

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Лисий І. Історико-туристичний екскурс до Надвірнянського замку. URL: https://www.academia.edu/30280045/Історико-туристичний_екскурс_до_Надвірнянського_замку.

Спадщина. Надвірна. Замок // Українські Архітектурні Пам'ятки. Спадщина: проєкт. URL: <https://m-a-d-m-a-x.livejournal.com/118831.html>.